
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YAŞAM MEMNUNİYETİ VE HARCAMA DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Çiler SİGEZE¹

Öz

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin yaşam memnuniyet düzeyleri ile harcama düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine, yaşam memnuniyet düzeylerine ve aylık harcama düzeylerine ilişkin veri sağlamak için Adana ilinde bulunan 1066 üniversite öğrencisine anket uygulanmıştır. Öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Diener, vd. (1985) tarafından geliştirilen yaşam memnuniyeti ölçeği kullanılmıştır. Faktör analizi ve tek faktörlü varyans analizinin (ANOVA) uygulandığı çalışma sonucunda öğrencilerin aylık harcama düzeyinin öğrencilerin yaşam memnuniyetlerini pozitif olarak etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Memnuniyeti, Harcama Düzeyi, Üniversite Öğrencileri.

¹ Arş. Gör. Dr., Çukurova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri Bölümü, csigeze@cu.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-5329-5066.

Makale Gönderilme Tarihi: 15 Ekim 2019. Makale Kabul Tarihi: 21 Nisan 2020.

Makale Türü: Araştırma Makalesi

**AN EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN LIFE
SATISFACTION LEVELS AND EXPENDITURE LEVELS OF
UNIVERSITY STUDENTS**

Çiler SİGEZE

Abstract

In this study is aimed to determine the relationship between life satisfaction and expenditure levels of university students in Adana. For this purpose, questionnaire is applied to 1066 university students in Adana to provide data on socio-demographic characteristics, life satisfaction levels and monthly expenditure levels of the students. Life satisfaction of the students was examined with the life satisfaction scale developed by Diener, et al.(1985). According to results of factor analysis and one-way ANOVA, monthly expenditure level of students has a positively affect on students' life satisfaction.

Keywords: Life Satisfaction, Expenditure Level, University Students.

Giriş

Yaşam memnuniyeti ya da mutluluk kavramı geçmişten bu yana üzerinde en çok durulan bir konu haline gelmiştir. Yaşam memnuniyeti kişinin yaşamını ne kadar sevdiği ve yaşamını bir bütün olarak ele aldığında hayatını olumlu olarak derecelendirmesidir (Veenhoven, 1996:3-6). Literatürde bu kavram mutluluk, öznel iyi oluş, öznel refah olarak da ifade edilmektedir. Forgeard vd. (2011) duygusal, sosyal ve fonksiyonel bileşenleri nedeniyle bireyin öznel refah algısını tanımlamanın ve bu öznel kavramın ölçülmesi hakkında ortak bir görüş belirtmenin zorluğuna değinmişlerdir. Bununla birlikte, öznel refah algısının çok yönlü yapısı nedeniyle “mutluluk”, “yaşam kalitesi” ve “yaşam memnuniyeti” ile eşanlamlı olarak kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Veenhoven (1984) ise öznel refahı, bireyin yaşamının genel kalitesini bir bütün olarak olumlu bir şekilde yargılama derecesi olarak tanımlamaktadır. Diğer bir deyişle, öznel refah (iyi oluş) kişinin kendi hayatını beğenme derecesiyle ilgilidir. Diener (1984)’e göre öznel iyi oluş olumlu duygu, olumsuz duygu ve yaşam doyumu olmak üzere üç durumdan oluşmaktadır. Olumlu duygular; kişide olumlu duygu oluşturan iyi, hoş, neşe, sevgi gibi kişi üzerinde olumlu etki bırakan duygulardır. Olumsuz duygular ise kişinin nefret, öfke gibi olumsuz ruh hali içerisinde olması durumudur. Yaşam doyumu da kişinin içsel ve çevresel faktörlerden etkilendiği genel durumunu temsil etmektedir (Diener, 2006). Bu anlamda, yaşam doyumu, öznel iyi oluş, öznel refah ya da mutluluk kişiden kişiye değişen, göreceli ve soyut kavramlardır.

Türk Dil Kurumu (TDK, 2019) tarafından mutluluk kavramı bütün özlemlere eksiksiz ve sürekli ulaşılmaktan duyulan kıvanç durumu, saadet ve ongunluk olarak tanımlanmaktadır. İnsanların sürekli ulaşmaya çalıştığı bir hedef olması nedeniyle mutluluğun tanımı yanında mutluluk derecesi, mutluluğa ulaşmanın yolları ve mutluluk kaynaklarının neler olduğu soruları ve cevapları çeşitli bilim insanları tarafından sıklıkla ele alınmıştır. Bunun yanında mutluluk ve yaşam doyumunun ölçülmesine ilişkin çeşitli testler geliştirilmiştir (bkz. Diener, vd. 1985, McGreal ve Joseph, 1993; Lyubomirsky ve Lepper, 1999; Peterson vd. 2005). Geliştirilen bu testler Türkçe’ye uyarlanarak Türkiye’de mutluluk ve yaşam doyumunu ölçen çalışmalarda artış görülmüştür.

Türkiye’de 2003 yılından bu yana Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından bireylerin yaşam memnuniyetini, mutluluğunu, bireylerin öznel refah algılarını araştıran çalışmalar ve bu çalışmaların bazı sonuçları Türkiye

geneli için ve kırsal-kentsel yerleşim yerlerine göre düzenli olarak yayınlanmaktadır.

Tablo 1’de 2003-2018 yılları için TÜİK tarafından hesaplanan Türkiye’nin genel mutluluk düzeyi oranları verilmiştir.

Tablo 1.Türkiye Genel Mutluluk Düzeyi 2003-2018 (%)

Yıl	Çok Mutlu	Mutlu	Orta	Mutsuz	Çok Mutsuz
2003	12,01	47,57	33,17	5,6	1,65
2004	9,35	48,73	29,77	9,54	2,61
2005	9,14	48,49	29,52	9,92	2,94
2006	8,78	49,05	30,29	9,05	2,84
2007	8,71	51,48	28,75	8,84	2,22
2008	8,23	47,52	30,34	11,43	2,47
2009	7,67	46,62	31,11	11,5	3,1
2010	9,16	51,99	28,09	8,75	2
2011	8,53	53,57	28,02	7,99	1,89
2012	8,5	52,45	28,89	8,32	1,84
2013	9,57	49,45	30,23	8,17	2,58
2014	8,07	48,19	32,01	8,9	2,83
2015	7,95	48,65	32,02	8,83	2,56
2016	7,56	53,77	28,26	8,84	1,57
2017	7,23	50,81	30,91	8,94	2,11
2018	6,9	46,47	34,53	9,73	2,38

Kaynak: TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması, Genel Mutluluk Düzeyi, 2013-2018.

Tablo 1’e göre Türkiye’de yıllar içerisinde genel mutluluk düzeylerinde değişkenlik görülmele birlikte genel olarak araştırmaya katılan bireylerin %50 ‘ye yakın bir kısmı kendini mutlu olarak tanımlamaktadır. Kendisini mutsuz olarak tanımlayanların oranı ise genel olarak %10’un altında seyretmektedir. 2008 ekonomik krizinin olduğu dönemde ve bir sonraki dönemde Türkiye’deki mutlu insanların oranında düşüş gözlenirken, mutsuzların oranı en yüksek değere ulaşmıştır. Buna ek olarak 2018 yılında

kendilerini mutlu olarak tanımlayan insanların oranı %46,47 ile 2003 yılından bu yana en düşük değer olarak gerçekleşmiştir. Mutlu insanların oranındaki bu düşüşün nedenlerinden biri olarak 2018 yılında Türkiye’de ekonomik dalgalanmaların gerçekleşmesi gösterilebilir.

Tablo 1’e göre Türkiye’deki bireylerin mutluluk düzeyleri üzerinde ekonominin oldukça etkisi olduğu görülmektedir. Bireyin ihtiyaçlarının karşılanması ve yaşam memnuniyeti arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Bu anlamda mutluluk çalışmaları, iktisat disiplininde geç yer edinmekle birlikte büyüyen bir araştırma alanıdır. Bu alanda, Easterlin (1974)’ın gelir ile mutluluk arasında pozitif ilişki bulduğu araştırması, psikoloji ve iktisat disiplinlerini bir araya getiren ilk çalışmalardan biri olmaktadır. Ardından yapılan birçok çalışmada gelir ile mutluluk arasında pozitif ilişki vurgulanmasıyla birlikte bu sonuç her zaman gerçekleşmeyebilir. Öyle ki; Diener vd.(1985)’e göre zengin bireylerin üçte birinden fazlası ortalamanın altında öznel refaha sahiptir. Ancak, gelirdeki kayda değer bir artışla birlikte öznel refahın ortalaması biraz artmakta ve gelirdeki belli bir artıştan sonra öznel refahın ortalamasını azalmaktadır (Pavot ve Diener 2013). Bunun yanında, bireylerin öznel refahları veya mutlulukları ile karşılaştırma geliri yani referans grubun geliri arasındaki ilişkiyi araştıran Ferrer-i-Carbonell (2005) ise çalışmasında bireyin mutluluğu için referans grubun gelirinin, bireylerin kendi geliri kadar önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öyle ki referans grubun geliriyle karşılaştırıldığında daha fazla gelire sahip bireylerin daha mutlu olduğuna değinmiştir. Benzer şekilde, Tsou ve Liu (2001) karşılaştırmalı gelir ile mutluluk arasında negatif ilişki buldukları çalışmalarında paranın mutluluğu satın alabileceğinden bahsetmişlerdir.

Mutluluk ve yaşam memnuniyeti kavramlarını birbirinden farklı şekilde dikkate alarak, mutluluk veya yaşam memnuniyeti ile gelir arasındaki ilişkiyi farklı ülke grupları ve zaman dönemleri için inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Peiro (2006), 15 ülkeden derlediği veriden yola çıkarak mutluluk ve yaşam memnuniyet düzeyi ile sosyo-ekonomik durum arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, gelir ile yaşam memnuniyet düzeyi arasında güçlü, gelir ile mutluluk arasında ise zayıf bir ilişkinin olduğunu bulmuştur. Peiro (2006)’ ya göre mutluluk, ekonomik faktörlerden kısmen bağımsız iken yaşam memnuniyeti ekonomik faktörlere oldukça bağlıdır. Stevenson ve Wolfers (2008) bir toplumun ekonomik gelişimi ile ortalama mutluluk düzeyi arasında ilişki olmadığını belirten Easterlin Paradoksu’nu büyük bir ülke grubu ve geniş bir zaman dilimi ile yeniden değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucunda, ülkelerin kişi başına gayri safi yurtiçi hasılatları ile ortalama öznel refah düzeyleri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanında ülkelerdeki artan mutluluğa bağlı olarak

ekonomik büyümenin gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Easterlin ve Angelescu (2009) ise Stevenson ve Wolfers (2008)'den farklı olarak uzun dönemde kişi başına gayrisafi yurtiçi hasıla ve mutluluk arasında önemli bir ilişki olmadığından bahsetmiştir. Çeşitli ülke gruplarının yer aldığı ve zaman serisi ekonometrisinden yararlandıkları çalışmalarında gelir ile mutluluk arasında kısa dönemde pozitif ilişkinin olduğunu ancak bu ilişkinin uzun dönemde yok olduğunu bulmuşlardır. Kahneman ve Deaton (2010), paranın mutluluğu satın alıp almayacağını 450 bin kişiden sağlanan anket verisi ile incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, gelir ile yaşam memnuniyeti arasında ilişki bulunmasının yanında yıllık 75 bin dolara kadar öznel refahın gelir ile birlikte arttığı sonucu elde edilmiştir. Çirkin ve Göksel (2016), bireylerin yaşam doyumu ve mutluluğu üzerinde gelirin etkisini araştırmak amacıyla sıralı probit model kullanmışlardır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre bireylerinin gelirlerindeki artışın mutlu olma olasılıkları üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmazken gelir artışının bireyin yaşam doyumunu pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Asadullah vd. (2018), Çin'deki bireylerin mutlulukları üzerinde görece gelirin etkisini inceledikleri çalışmada, bütün gelir grupları için gelirdeki artışın bireyin öznel mutluluğunu arttırdığı sonucunu elde etmişlerdir. Daha yüksek gelirli bireylerin daha mutlu olduğu sonucunun yanında daha iyi sağlık, daha iyi eğitim ve illerin konumları da bireylerin öznel mutlulukları üzerinde etkili değişkenler olarak belirlenmiştir.

Literatürde yer alan çalışmalara göre gelir ile mutluluk arasındaki ilişki farklı ülke grupları ve farklı zaman dilimleri için farklı kuvvette elde edilmiştir. Bunun yanında bireyin yaşı, cinsiyeti ve eğitim düzeyi gibi birçok etmen gelir ile mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin kuvvetini ve yönünü değiştiren etmenler olabilmektedir. Özellikle gençlerin büyüdüğü dönemin gereği olarak sosyal medya kullanmaları ve gözlemledikleri lüks hayatlar ile kendi hayatlarını karşılaştırmaları nedeniyle ekonomik ihtiyaçlarının sağlanmasının yaşam memnuniyetleri üzerinde olumlu bir etkisi olacağı düşünülmektedir. Bunun yanında tüketim toplumunun yarattığı olumsuz etki neticesinde, gençlerin maddi tüketimlerinin kendilerinde yarattığı olumlu duyguların kısa sürede yeni bir ihtiyaç ile sıfırlanması da söz konusudur. Bu durum gençlerin yaşam doyumları, yaşam tecrübelerini ve yaşam kalitelerini etkilemektedir. Bunun yanında gençlerin yaşam doyumları, gelecekte iş yaşamlarının yanında iş bulma durumlarını da etkileyebilmektedir. Özellikle üniversite öğrencileri için gelir miktarı, öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşılamalarının yanında kendilerini geliştirebilecek etkinliklere katılabilmelerine kadar pek çok hedef için gerekli olmaktadır (Dost, 2007). Bununla birlikte, üniversite öğrencilerin gelirleri daha çok ailelerinden aldıkları harçlık, özel kurumlardan ve/veya devletten aldıkları burs/öğrenim

kredisi, yarı zamanlı ya da tam zamanlı işlerden sağlanan gelir gibi farklı etmenlerden oluşturmaktadır. Ancak üniversite öğrencilerinin birçoğunun düzenli bir işte çalışmadıkları, burslarının derslerinde başarısız olmaları durumunda kesilmesi, ailenin gelirindeki değişikliklere göre harçlıklarının değişkenlik göstermesi göz önüne alınırsa, öğrencilerin düzenli gelirlerinin olması da mümkün olmayacaktır. Bu nedenle öğrencilerin gelirlerinden ziyade harcamalarını dikkate alarak yaşam koşullarını ve yaşam memnuniyetlerini öğrenmek daha uygun olmaktadır.

Literatürde bireylerin mutluluk ya da yaşam memnuniyet düzeyleri ile gelir düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışma yer almasına rağmen nüfusun önemli bir alt grubu olan üniversite öğrencilerinin mutluluk ya da yaşam memnuniyet düzeyleri ile gelir ya da harcama düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bu çalışmalar arasında Møller (1996), üniversite öğrencilerinin yaşam memnuniyet düzeyleri ile gelirleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulan öncü çalışmalardan biridir. Benzer şekilde Chow (2005) çalışmasında, sosyo-ekonomik durumu daha iyi olan üniversite öğrencilerinin daha özgüvenli, akademik olarak daha başarılı ve yaşam memnuniyetlerinin oldukça yüksek olduğundan bahsetmiştir. Dost (2006), Hacettepe Üniversitesinde eğitim gören öğrencilerin öznel iyi oluşları üzerinde cinsiyet, algılanan ekonomik durum, algılanan anne-baba tutumu, fiziksel görünüşten memnuniyet, dini inanç ve denetim odağı değişkenlerinin etkisini incelediği çalışmasında öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri ve algılanan ekonomik durumları arasında anlamlı bir fark bulmuştur. Daha sonra Dost (2007), üniversite öğrencilerinin yaşam doyum düzeyleri üzerinde çeşitli değişkenlerin etkisini incelediği çalışmasında öğrencilerinin yaşam doyum düzeyleri ile algılanan ekonomik durum arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tatlıoğlu (2015), Bingöl Üniversitesi'nde eğitim gören üniversite öğrencilerinin aylık gelir ve harcama düzeyleri ile öğrencilerin psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Öğrencilere uygulanan anket neticesinde elde edilen veri seti ile uygulanan tek yönlü varyans analizi ve LSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre aylık harcama miktarları farklı olan üniversite öğrencilerinin “Bireysel gelişim” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Çalışmaya göre öğrencilerin gelirlerindeki artış neticesinde ihtiyaçlarının doyurulması ile birlikte mutluluk düzeyleri artmaktadır.

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin yaşam memnuniyet düzeyleri ile harcama düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, öğrencilerin aylık harcama düzeyleri dikkate alınarak

öğrencilerin temel ekonomik ihtiyaçlarını sağlamasının yaşam memnuniyet düzeylerini nasıl etkilediği araştırılmaktadır.

Veri Seti

Çalışmanın örneklemini, Adana ilinde yükseköğrenim gören tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 1066 öğrenci oluşturmaktadır. Ankete katılan üniversitesi öğrencilerinin demografik özelliklerinin frekans dağılımları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin Demografik Özellikleri - Frekans Dağılımı

Değişkenler	Tanım	Frekans (%)
Cinsiyet	Kadın	55.7
	Erkek	44.3
Yaş	17-19 yaş aralığı	12.1
	20-22 yaş aralığı	56.0
	23-25 yaş aralığı	23.9
	25 ve üstü yaş	8.0
Çalışma durumu	Tam zamanlı	3.75
	Yarı zamanlı	19.70
	Çalışmıyor	76.55

Tablo 2’ye göre çalışmada yer alan öğrencilerin % 55.7’si kadın, %44.3’ü erkektir. Ankete katılan öğrencilerin yaş dağılımına bakıldığında, %12.1’ini 17-19 yaş aralığındaki öğrenciler, % 56’sını 20-22 yaş aralığındaki öğrenciler, %23.9’unu 23-25 yaş aralığındaki öğrenciler ve %8’ini 25 ve üstü yaş grubundaki öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmada yer alan öğrencilerin %76.55’i herhangi bir işte çalışmıyorken, %19.70’i yarı zamanlı, %3.75’i tam zamanlı bir işte çalışmaktadır.

Tablo 3’te ankete katılan öğrencilerin, “kişisel ihtiyaçlarınız için aylık ortalama harcama düzeyiniz nedir?” sorusuna verdikleri cevapların frekans dağılımları yer almaktadır.

Tablo 3: Öğrencilerin Aylık Harcama Düzeyi- Frekans Dağılımı

Harcama Düzeyi	N	Frekans (%)
0-599 TL	356	33.40
600-999 TL	325	30.49
1000-1499 TL	216	20.26
1500-1999 TL	96	9.01
2000 TL ve üstü	73	6.85
Toplam	1066	

Tablo 3'e göre öğrencilerin %33.40 kişisel ihtiyaçları için aylık ortalama harcama düzeyinin maksimum 599 TL olduğunu belirtmiştir. Bu grup ankete katılan öğrencilerin üçte birini temsil etmektedir ve öğrencilerin oldukça düşük harcama düzeyleri ile geçinmek zorunda olduklarının bir göstergesi olmaktadır. Öğrencilerin %30.49 ise 600 TL ile 999 TL arasında harcama düzeyine sahiptir. %20.26'sı 1000-1499 TL, %9.01'i 1500-1999 TL harcama düzeyine sahipken en düşük grubu oluşturan %6.85'lik kısım 2000 TL ve üstü harcama düzeyine sahiptir.

Çalışmada ankete katılan öğrencilerin “kişisel ihtiyaçlarınızı karşılayacak ve mutluluk seviyenizi daha yüksek yapacak minimum harcama düzeyinizin ne olmasını isterdiniz” sorusuna verdikleri cevapların frekans dağılımları ise Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Öğrencilerin İstedikleri Aylık Harcama Düzeyi- Frekans Dağılımı

Harcama Düzeyi	N	Frekans (%)
0-599 TL	57	5.35
600-999 TL	134	12.57
1000-1499 TL	238	22.33
1500-1999 TL	188	17.64
2000-2499 TL	145	13.60
2500-2999 TL	76	7.13
3000 TL ve üstü	228	21.39
Toplam	1066	

Tablo 3 ve Tablo 4 karşılaştırıldığında ankete katılan üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu aylık harcama miktarlarından memnun değillerdir. Tablo 3'e göre 356 öğrencinin aylık harcama düzeyi 0-599 TL arasında iken Tablo 4'e göre kişisel ihtiyaçlarını karşılayacak ve mutluluk seviyesini karşılayacak harcama düzeyinin 0-599 TL arasında olmasının yeterli olduğunu düşünen öğrenci sayısı ise 57'dir. Bunun yanında Tablo 3'e göre 73 öğrencinin aylık harcama düzeyi 2000 TL ve üstünde iken Tablo 4'e göre 449 öğrenci kişisel ihtiyaçlarını karşılayacak ve mutluluk seviyesini karşılayacak harcama düzeyinin 2000 TL ve üstü olmasını istemektedirler.

Çalışmada, ankete katılan üniversite öğrencilerin yaşam memnuniyetlerinin belirlenmesi amacıyla çalışmada, Diener, vd. (1985) tarafından geliştirilen beş maddelik yaşam memnuniyeti ölçeği kullanılmıştır. Diener, vd. (1985) tarafından yedili likert tipi (1- hiç katılmıyorum, ..., 7-kesinlikle katılıyorum) olarak geliştirilen yaşam memnuniyeti ölçeğini, Bekmezci ve Mert (2018) çalışmalarında "1-hiç katılmıyorum, ..., 5-kesinlikle katılıyorum" şeklinde beşli likert tipi olarak sınıflandırmışlardır. Bu çalışmada yaşam memnuniyeti ölçeği Bekmezci ve Mert (2018)'nin çalışması takip edilerek oluşturulmuştur. Çalışmada, yaşam memnuniyeti ölçeğinin güvenilirliği Cronbach alfa katsayısı ile test edilmiş ve katsayı 0.83 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 5'te ankette yer alan yaşam memnuniyeti ölçeğinin beş maddesi ve beşli likert tipi ölçeğe göre öğrencilerin verdikleri cevapların ortalama, standart sapmaları ve frekans dağılımları sunulmaktadır.

Tablo 5. Yaşam Memnuniyeti Ölçeği – Tanımlayıcı İstatistikler ve Frekans Dağılımı

Madde	Ort.	Std. Sapma	Frekans Dağılımı (%)				
			1	2	3	4	5
İdeallerime yakın bir hayatım var.	3.044	1.060	10.04	15.85	41.84	24.20	8.07
Hayat şartlarım mükemmeldir.	2.882	1.037	10.32	22.98	41.37	18.86	6.47
Hayatımdan memnunum.	3.295	1.080	6.29	15.10	35.46	29.17	13.98
Şimdiye kadar hayattan istediğim önemli şeylere sahip oldum.	3.096	1.033	7.22	18.48	40.71	24.67	8.91
Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	2.615	1.265	25.61	20.64	29.55	15.01	9.19

Not: 1-kesinlikle katılmıyorum, 2- katılmıyorum, 3- fikrim yok, 4- katılıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum, şeklinde tanımlanmaktadır.

Tablo 5'e göre, yaşam memnuniyeti ölçeğinin her bir maddesinin ortalama değeri yaklaşık olarak 3 bulunmuştur. Buna göre ankete katılan öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeylerinin ne çok iyi ne de çok kötü olduğu söylenebilir. Yaşam memnuniyeti ölçeğinin her bir maddesine öğrencilerin katılım düzeylerinin frekans dağılımlarını yorumlama kolaylığı açısından kesinlikle katılanlar ve katılanlara ait yüzdeler toplanarak “katılıyorum”, kesinlikle katılmayanlar ve katılmayanlara ait yüzdeler toplanarak “katılmıyorum” ifadesi kullanılmaktadır. Bu durumda öğrencilerin %25.89'u “ideallerime yakın bir hayatım var” maddesine katılmamakta, %32.27'si katılmaktadır. Öğrencilerin %33.3'ü “hayat şartlarım mükemmeldir” maddesine katılmamakta, %25.33'ü katılmaktadır. Öğrencilerin %21.39'u “hayatımdan memnunum” maddesine katılmamakta, %43.15'i katılmaktadır. Öğrencilerin %25.7'si “şimdiye kadar hayattan istediğim önemli şeylere sahip oldum” maddesine katılmamakta ve %33.58'si katılmaktadır. Son

olarak, öğrencilerin %46.25'i "tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmedim" maddesine katılmamakta ve %24.2'si ise katılmaktadır. Bu sonuçlara göre yaşam memnuniyet ölçeğindeki bazı maddelere göre öğrencilerin yaşam memnuniyetlerinin iyi, bazı maddelere göre yaşam memnuniyetlerinin iyi olmadığı söylenebilir.

Tablo 5'e göre öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeyleri hakkında genel bir çıkarım yapmak güçleşmektedir. Ancak Tablo 4'te yer alan sonuçlara göre ankete katılan öğrenciler, aylık ortalama harcama miktarlarının daha fazla olmasının kendilerini daha mutlu hissettireceğini belirtmişlerdir. Bu bilgiler doğrultusunda, çalışmada üniversite öğrencilerin yaşam memnuniyeti düzeylerinin, aylık harcama düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini araştırılmaktadır. Araştırma konusuna göre çalışmada test edilecek hipotezler şu şekildedir:

H_0 =Üniversite öğrencilerinin yaşam memnuniyet düzeyleri, aylık harcama miktarlarına göre farklılık göstermez.

H_1 =Üniversite öğrencilerinin yaşam memnuniyet düzeyleri, aylık harcama miktarlarına göre farklılık gösterir.

Yöntem ve Araştırma Bulguları

Çalışmada üniversite öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeylerinin, öğrencilerin aylık harcama düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA analizinin uygulanabilmesi için yaşam memnuniyeti ölçeğinin beş maddesini tek bir değişkene dönüştürmek gerekmektedir. Bu amaçla maddelerin ortalamasını almak yerine faktör analizi yöntemi uygulanmıştır. Yaşam memnuniyeti ölçeğinin ele alındığı Diener, vd. (1985)'nin orijinal çalışmasında, Bekmezci ve Mert (2018) ve Dağlı ve Baysal (2016)'ın Türkçe ölçekler ile elde ettikleri çalışmalarda olduğu gibi beş maddelik yaşam memnuniyeti ölçeği faktör analizi yöntemi ile tek bir faktöre dönüşmektedir. Faktör analizinin, çalışmadaki verilere uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ölçütü ve Bartlett ölçütleri ile test edilmiştir. KMO test istatistiği 0.846 değeri ile 0.5'ten büyük bulunmuştur. Buna ek olarak Bartlett test istatistiği $\chi^2 = 1786.489$; $p < 0.01$ değerleri ile anlamlı bulunmuştur. Böylelikle faktör analizi için verilerin uygun olduğu ispatlanmıştır.

Tablo 6'da yaşam memnuniyeti ölçeğine uygulanan faktör analizinin sonuçları yer almaktadır. Tablo 6'da yer alan sonuçlara göre özdeğeri birden

büyük olan bir faktör bulunmaktadır. Buna göre beş maddelik yaşam memnuniyeti ölçeğinden yola çıkılarak tek bir faktör elde edilmiştir.

Tablo 6: Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	Özdeğer	Oran	Madde	Faktör1
Faktör 1	2,946	58,911	İdeallerime yakın bir hayatım var.	0,818
Faktör 2	0,681	13,616	Hayat şartlarım mükemmeldir.	0,809
Faktör 3	0,556	11,127	Hayatımdan memnunum.	0,807
Faktör 4	0,422	8,437	Şimdiye kadar hayattan istediğim önemli şeylere sahip oldum.	0,742
Faktör 5	0,395	7,909	Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	0,650

Üniversite öğrencilerin yaşam memnuniyeti düzeyleri, faktör analizi ile elde edilen tek bir faktör ile temsil edilmek üzere öğrencilerin yaşam memnuniyeti düzeylerinin, aylık harcama düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini ANOVA testi ile incelenmiştir. ANOVA testi sonuçları Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7: Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Tablosu

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	s.d.	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	39,467	4	9,867	10,208	0.000
Grup İçi	1025,553	1061	0.967		
Toplam	1065,000	1065			

Tablo 7’ ye göre modelin anlamlılık oranı (P=0.000) 0.05’ten küçük bulunmuştur. Bu bulguya göre harcama düzeylerine göre öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu

farklılığın hangi harcama grupları arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla çoklu karşılaştırma testleri uygulanmaktadır. Çoklu karşılaştırma testlerini uygulanmadan önce grupların varyanslarının eşitliği Levene testi ile incelenmektedir. Varyanslar homojen ise Tukey ve R-E-G-W-Q çoklu karşılaştırma testleri uygulanırken, varyanslar homojen değilse Dunnett-C testi kullanılmaktadır (Green ve Salkind, 2009, s.166). Levene testi sonucuna göre ($p=0.021<0.05$) grup varyanslarının homojen olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre uygulanan Dunnett-C çoklu karşılaştırma testi sonuçları Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8: Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Harcama Düzeyi (A)	Harcama Düzeyi(B)	Ortalama Fark (A-B)	Olasılık
0-599 TL	600-999 TL	-0.159	0.245
	1000-1499 TL*	-0.415	0.000
	1500-1999 TL	-0.194	0.769
	2000 TL ve üstü*	-0.649	0.000
600-999 TL	1000-1499 TL*	-0.255	0.025
	1500-1999 TL	-0.035	1,000
	2000 TL ve üstü*	-0.489	0.004
1000-1499 TL	1500-1999 TL	0.220	0.685
	2000 TL ve üstü	-0.234	0.634
1500-1999 TL	2000 TL ve üstü*	-0.454	0.087

Tablo 8’e göre aylık harcama düzeyi 300-599 TL olan öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeyi aylık harcama düzeyi 1000-1499 TL arasında olan ve aylık harcama düzeyi 2000 TL ve üstü olan öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir fark bulunmaktadır. Yaşam memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunan aylık harcama gruplarının ortalama farklarının negatif olması, harcama düzeyi daha yüksek olan öğrencilerin yaşam memnuniyet

düzeylerinin daha fazla olduğunu göstermektedir. Tablo 8'e göre aylık harcama düzeyi 600-999 TL arasında olan üniversite öğrencilerinin yaşam memnuniyet düzeyleri ve aylık harcama düzeyi 2000 TL ve üstü olan üniversite öğrencilerinin yaşam memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı ve negatif bir fark bulunmaktadır. Benzer şekilde aylık harcama düzeyi 1500-1999 TL olan öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeyleri ile aylık harcama düzeyi 2000 TL ve üstü olan öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir fark bulunmaktadır. Elde edilen bulgular, aylık harcama düzeyi 2000 TL ve üstü olan öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeylerinin diğer harcama grubundaki öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeylerine göre daha iyi olduğunu göstermektedir.

Tablo 8'de yer alan harcama grupları arasında anlamlı ve en büyük farklılık 0.649 değeri ile 0-599 TL ve 2000 TL ve üstü harcama düzeyine sahip gruplar arasında görülmektedir. Buna göre 0-599 TL arasında harcama düzeyindeki öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeyleri ile 2000 TL ve üstü harcama düzeyindeki öğrencilerin harcama düzeyleri arasında oldukça önemli bir fark bulunmaktadır. Bu bulgu üniversite öğrencilerinin yaşam memnuniyet düzeyleri üzerinde ekonomik faktörün etkisini vurgulamaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin yaşam memnuniyet düzeyleri ile aylık harcama miktarları arasındaki ilişki incelenmiştir. Adana ilinde öğrenim gören 1066 üniversite öğrencisine uygulanan anketten elde edilen bulgulara göre ankete katılan öğrencilerin yaşam memnuniyetleri hakkında net bir kararda olmadıkları görülmektedir. Bunun yanında öğrencilerin önemli bir kısmı aylık harcama miktarlarının daha fazla olmasının kendilerini daha mutlu hissettireceğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda uygulanan istatistiksel yöntemler neticesinde üniversite öğrencilerinin yaşam memnuniyet düzeyleri aylık harcama miktarlarına göre farklılık göstermektedir. En önemli farklılık, en düşük harcamaya sahip öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeyleri ile en yüksek harcamaya sahip öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeyleri arasında bulunmaktadır. Yüksek harcama miktarına sahip öğrencilerin yaşam memnuniyet düzeylerinin daha fazla olması beklenen bir sonuç olmaktadır. Harcama miktarı düşük olan öğrencilerin mevcut gelirleri ile yalnızca zorunlu ihtiyaçlarını karşıladıkları düşünüldüğünde, harcama miktarı yüksek olan öğrencilerin hem kişisel ihtiyaçlarını hem de hobi, eğlence, kendini iyi hissetme amaçlı harcama yapabilme olasılıklarının olması yaşam memnuniyet düzeylerini arttırabilmektedir. Bunun yanında, Ferrer-i-Carbonell (2005)'in çalışmasında bahsettiği gibi bireyin başkalarına göre daha yüksek gelire sahip olması yani karşılaştırma gelirin daha yüksek olması bireyi daha mutlu yapmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin, üniversite yaşamından beklentileri dikkate alındığında sosyal aktivitelerinin gelecekteki hayatlarını olumlu şekillendirme ihtimalleri açısından parasal kaynakları mevcut yaşamları için oldukça önemli olmaktadır. Öyle ki öğrencilerinin, üniversite yaşamlarını daha mutlu, daha özgüvenli, daha verimli ve daha sağlıklı geçirmesi daha sonraki dönemlerde iş ve sosyal hayatındaki konumlarını da iyileştirmektedir. Bu sayede toplumun refahının gerçekleşmesi için gerekli olan aşamalardan biri sağlanabilmektedir.

Üniversite öğrencilerin harcama miktarını belirleyen geliri, burs, aile yardımı, yarı zamanlı ya da tam zamanlı işlerden sağlanan gelir vb. etmenler oluşturmaktadır. Bu gelirin yanında öğrencilerin gelirlerinden ne kadarını kişisel harcamalarına ayırdıkları da incelenmelidir. Devlet yurdu yerine özel yurtda ya da aileden ayrı evde kalan ve burslarından ya da kazançlarından ailesine destekte bulunan öğrencilerin kişisel harcamaları için yeterince miktar ayıramamaları söz konusu olabilmektedir. Bu öğrencilerin maddi zorluklar yaşaması bugünkü yaşam memnuniyetlerini etkilemesinin yanında gelecekte iş yaşamlarındaki konumları için kendileri geliştirecek kurs, etkinlik gibi faaliyetlerden yararlanamamaları nedeniyle gelecekteki yaşam memnuniyetleri de olumsuz etkileyebilecektir. Bu nedenle, üniversite öğrencilerinin genel olarak talepleri olabilecek kursların ücretsiz olması, devlet yurtlarının ve özel yurtların maliyetlerinin düşürülmesi, öğrencilerinin ailelerinin maddi durumları dikkate alınarak burs miktarlarının belirlenmesi gibi politikaların uygulanmasının öğrencilerin bugünkü ve gelecekteki yaşam memnuniyetleri için fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Asadullah, M. N., Xiao, S., & Yeoh, E. (2018). Subjective well-being in China, 2005–2010: The role of relative income, gender, and location. *China Economic Review*, 48, 83-101.
- Bekmezci, M. & Mert, İ. S. (2018). Yaşam Tatmini Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 166-177.
- Chow, H. P. (2005). Life satisfaction among university students in a Canadian prairie city: A multivariate analysis. *Social indicators research*, 70(2), 139-150.
- Çirkin, Z., & Göksel, T. (2016). Mutluluk ve Gelir. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71(2), 375-400.

- Dağlı, A. & Baysal, N. (2016). Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe 'ye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59).
- Diener, E. (1984). "Subjective Well-Being", *Psychological Bulletin*, 75(3):542–575.
- Diener, E., Emmons, A. R., Larsen, J. R. ve Griffin, S. (1985). "The Satisfaction With Life Scale", *Journal of Personality Assessment*, 49 (1): 71–75.
- Diener, E. (2006). "Guidelines for National Indicators of Subjective Well-Being and IllBeing", *Journal of Happiness Studies*, 7 (4): 397- 404
- Dost, M. T. (2006). Subjective well-being among university students. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(31), 188-197.
- Dost, M. T. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 132-143.
- Easterlin, R. A., & Angelescu, L. (2009). Happiness and growth the world over: Time series evidence on the happiness-income paradox.
- Ferrer-i-Carbonell, A. (2005). Income and well-being: an empirical analysis of the comparison income effect. *Journal of public economics*, 89(5-6), 997-1019.
- Forgeard, M. J., Jayawickreme, E., Kern, M. L., & Seligman, M. E. (2011). Doing the right thing: Measuring wellbeing for public policy. *International Journal of Wellbeing*, 1(1), 79–106.
- Green, S. B., & Salkind, N. J. (2009). Using SPSS for windows and macintosh: Analyzing and understanding data. *Uppersaddle River: Prentice Hall*.
- Kahneman, D., & Deaton, A. (2010). High income improves evaluation of life but not emotional well-being. *Proceedings of the national academy of sciences*, 107(38), 16489-16493.
- Lyubomirsky, S., & Lepper, H. S. (1999). A measure of subjective happiness: Preliminary reliability and construct validation. *Social indicators research*, 46(2), 137-155.
- McGreal, R., & Joseph, S. (1993). The depression-happiness scale. *Psychological Reports*, 73(3_suppl), 1279-1282.

- Møller, V. (1996). Life satisfaction and expectations for the future in a sample of university students: A research note. *South African journal of sociology*, 27(1), 16-26.
- Pavot, W., & Diener, E. (2013). Happiness experienced: The science of subjective well-being. *The Oxford handbook of happiness*, 134-151.
- Peiro, A. (2006). Happiness, satisfaction and socio-economic conditions: Some international evidence. *The Journal of Socio-Economics*, 35(2), 348-365.
- Peterson, C., Park, N., & Seligman, M. E. (2005). Orientations to happiness and life satisfaction: The full life versus the empty life. *Journal of happiness studies*, 6(1), 25-41.
- Stevenson, B., & Wolfers, J. (2008). *Economic growth and subjective well-being: reassessing the Easterlin paradox* (No. w14282). National Bureau of Economic Research.
- Tatlıhoğlu, K. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Aylık Gelir Ve Harcama Düzeyi İle Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Bingöl Üniversitesi Örneği). *Electronic Journal of Social Sciences*, 14(55).
- Türk Dil Kurumu (TDK, 2019). <http://www.tdk.gov.tr/>, Erişim tarihi: 01.10.2019.
- Tsou, M. W., & Liu, J. T. (2001). Happiness and domain satisfaction in Taiwan. *Journal of Happiness Studies*, 2(3), 269-288.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2019), <http://www.tuik.gov.tr>, TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması, Genel Mutluluk Düzeyi, 2013-2018. Erişim tarihi: 07.10.2019
- Welsch, H. (2007). Macroeconomics and life satisfaction: revisiting the “misery index”. *Journal of Applied Economics*, 10(2), 237-251.
- Veenhoven, R. (1984). The concept of happiness. In *Conditions of Happiness* (pp. 12-38). Springer, Dordrecht.
- Veenhoven, R. (1996). The study of life-satisfaction. Eötvös University Press. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1765/16311>.